

Waerbeke Conferentie 2016 Ontvangst Stadhuis Gent

toespraak Dirk Sturtewagen, coördinator Waerbeke vzw

Mevrouw de Schepen,
Dames en Heren,
Vrienden,

Hartelijk dank om hier vandaag zo hartelijk als een delegatie van de Waerbeke Conferentie 2016 te worden ontvangen in dit luisterrijk Oostenrijks Salon op het Stadhuis.

Waerbeke is een sociaal-culturele beweging – één van de 35 officieel erkende in Vlaanderen – die het unieke thema ‘stilte, rust, ruimte’ maatschappelijk aan de orde stelt. Een burgerbeweging die al sinds 2003 sensibiliseert, adviseert, vorming aanbiedt en actie voert overal te lande.

Deze week beleven we het hoogtepunt van onze jaarcampagne, met vandaag de conferentie en de komende dagen nog een hele reeks activiteiten, met aanstaande zondag de jaarlijkse ‘Dag van de stilte’, die zowel in Vlaanderen als in Nederland ruim weerklank vindt.

Zondag grijpen we met z’n allen opnieuw in in de chronologische tijd, we zeggen dat we de klok één uur terugdraaien, maar het komt er evengoed op neer dat we de tijd een uur lang stil zetten, overal in Europa. Dit gemorrel aan de tijd doet er ons – met dat extra uur dat er plots lijkt te zijn – aan herinneren dat er ook een andere tijd is, een innerlijke belevingstijd, een intensi-tijd, de Oude Grieken noemden hem Kairos, die losstaat van Chronos. Daarom die ‘Dag van de stilte’ als een jaarlijks ijkpunt, een nagel om telkens opnieuw met Waerbeke en haar vele partners op te slaan, om ons eraan te herinneren dat er nog andere waarden zijn dan de louter materiële, minder tastbaar weliswaar, maar minstens zo leven-ondersteunend.

Zoals een deelnemer aan de ‘Dag van de stilte’ gisteren nog op haar blogsite schreef:

“Als je naar het ritme van de natuur kijkt, dan zie je dat er een cyclus is die naast bloei, fases van rust, naar binnen gaan, loslaten en stilvallen omvat. Alleen de mens lijkt los te leven van dit natuurlijke ritme en onze maatschappij vraagt dat we constant bloeien, constant presteren en actief zijn. Naar binnen gaan, verstillen en vertragen past precies niet binnen ons (economisch) maatschappijmodel. Het kan dan ook niet anders dan dat een groot deel van de mensen ‘uitvalt’. Cijfers van burn-out, depressie en zelfdoding zijn ontzettend hoog in Vlaanderen. Het gaat volgens mij gewoon te snel, en meer en meer mensen kunnen niet meer mee. Even in een rollercoaster zitten, kan plezant zijn, maar een hele dag aan een stuk, dat houdt niemand vol. Ik vind dat het hoog tijd is dat we als maatschappij begrijpen dat we naast bloei, periodes van rust, verstillen en vertragen nodig hebben.” (einde citaat)

Zowat 20 jaar geleden zagen we bij toeval een krantenartikel dat uithing aan een toeristisch kantoor in de uithoek van Vlaams-Brabant en het Pajottenland. 'Galmaarden – kampioen van de stilte' was de titel, met informatie over een overheidsinitiatief op het platteland rond stilte en over opmerkelijke meetresultaten. Onderzoek wees Galmaarden aan als de akoestisch gaafste gemeente in de provincie. In die streek tussen de rivieren Dender en Mark bleek het overdag zo stil of zelfs stiller te kunnen zijn als elders in Vlaanderen hoogstens 's nachts tussen 2 en 4. Dit artikel was de aanleiding en de stimulans tot het opstarten van Waerbeke. Van onderop. Een kleine groep beseftte in die jaren 90 al dat de behoefte aan vertraging, verstilling, eenvoud, kwaliteitsvolle aandacht de komende decennia alleen maar zou toenemen en dat het almaar urgenter zou worden om hierrond gevoeligheid en aandacht te wekken, om hierrond fijnzinnig diverse doelgroepen te mobiliseren en verbindingen te smeden tussen creatieve mensen uit alle domeinen van het maatschappelijke leven: leefmilieu en natuursorg, ruimtelijke ordening en mobiliteit, onderwijs en vorming, erfgoed en cultuur, gezondheid en welzijn...

Door de wisselwerking tussen overheden en burgerbeweging kwam er in oktober 2001 de erkenning door de Vlaamse overheid van het eerste stiltegebied Dender-Mark, waaruit vervolgens een stiltegebiedenbeleid i.s.m. provincies en lokale besturen voortvloeiende. De universiteit van deze stad gaf in de persoon van prof. Dick Botteldooren hieraan de noodzakelijke wetenschappelijke onderbouw.

Overmorgen beleven we de erkenning van het zevende stiltegebied in Vlaanderen of de toekenning van het 'Kwaliteitslabel Stiltegebied' aan de Kalmthoutse Heide, gelegen boven Antwerpen, dat met het Grenspark De Zoom in Nederland voortaan officieel één uitgestrekt grensoverschrijdend stiltegebied vormt.

Deze erkenning gaat vrijdag ook gepaard met de presentatie van het STeRio-eindrapport dat de Vlaamse Landmaatschappij en Waerbeke uitwerkten. STeRio staat voor *Stilte & Rust, interdisciplinair overleg*. Experts en ervaringsdeskundigen bezochten de voorbije twee jaar een aantal landelijke voorbeeldpraktijken en distilleerden hieruit enkele markante aanbevelingen voor het beleid. Zodra dit document beschikbaar komt, zullen we het u, mevrouw de Schepen, zeker bezorgen opdat ook het stilte- en rustbeleid van Gent hiermee de komende jaren haar voordeel kan doen.

Net als het krantenartikel uit de jaren 90 dat Waerbeke als beweging op gang bracht, was er begin vorig jaar het 'Stedelijk Actieplan Geluid' van de Stad Gent dat onze aandacht trok. 'Actiepunt 19. Inzetten op het behoud en het versterken van stedelijke rustpunten' is een concreet aanknopingspunt om de stiltebeweging ook in Gent tot leven te brengen. Het gaat om die karaktervolle openbare en publieke ruimtes verspreid over de stad die akoestisch en ook visueel voldoende contrasteren met de drukte in de omgeving, waardoor mensen er tot rust of op verhaal kunnen komen.

We kennen allemaal zeer goed de extraverte zijde van deze stad, met haar culturele en toeristische topevenementen, haar intensief verkeer, haar bloeiende, performante

nijverheden. Gent heeft ook een introverte zijde met tal van burgers en organisaties die leefkwaliteit en inspiratie vanuit de luwte van de stad voeden en koesteren,

vanuit welzijn, cultuur, gezondheid, onderwijs. Deze actoren zijn uw eerste bondgenoten voor een beleid rond 'stedelijke rustpunten' in Gent.

Zorg voor stille gebieden of rustpunten is belangrijk omdat het vinden van fysieke, uiterlijke rust of stilte voor velen een mogelijke opstap is naar innerlijke stilte. Wie de stilte binnenwandelt, krijgt oog voor samenhang en verbinding. Stiltebeleving draagt bij tot meer empathie en leidt als vanzelf tot zorgzame aandacht voor de mens en zijn omgeving.

Naar het voorbeeld van het mooie participatieproject dat vanaf vorige week een jaar lang Gentenaars uitnodigt om hun ervaringen en ideeën over trage wegen te delen, wordt ook best werk gemaakt van een wervende sensibiliseringscampagne die bewoners en bezoekers van Gent actief betreft bij de inventarisatie, de kwalificering en de zorg voor 'stedelijke rustpunten'.

De monitoringscampagne die u aankondigt in het actieplan geluid, waarbij fietsers en voetgangers gedurende verschillende maanden de stad doorkruisen met een geluidsmeter, kan ongetwijfeld heel wat kwantitatieve kennis opleveren om de rustpunten in Gent te inventariseren. Maar samen met de Nederlandse Gezondheidsraad die enkele jaren geleden haar advies uitbracht over 'stille gebieden en gezondheid' willen we hierbij benadrukken dat:

"ook kwalitatieve kennis en ervaringen van mensen uit de praktijk een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de discussie over de maatschappelijke betekenis van stiltebeleving en het belang van stille gebieden. (...) stille plekken in de stad verdienen aandacht en bescherming, niet alleen omdat ze van belang kunnen zijn voor de gezondheid, maar ook omdat ze los daarvan een grote maatschappelijke waarde hebben. Door het aanwijzen van 'monumenten van stilte' kan de waarde van stilte onder de aandacht van een breed publiek worden gebracht." (Nederlandse Gezondheidsraad, advies 'Stille gebieden en gezondheid', 2006)

Het thema stilte en rust is bij uitstek een beleidsdomeinoverschrijdend onderwerp, het raakt aan vele aspecten van het leven. Het is fantastisch dat u het beleidsthema alvast vanuit leefmilieu ter hand wilt nemen. Om draagvlak voor dit beleid te ontwikkelen is het wenselijk dat op termijn ook de collega's van ondermeer onderwijs, welzijn, gezondheid, cultuur, mobiliteit, burgerzaken, toerisme, stadsontwikkeling bij dit positief verhaal worden betrokken.

Mevrouw Heyse, het is betekenisvol dat u als schepen van milieu, klimaat, energie ook bevoegd bent voor het Gentse Vredeshuis. In onze tijd groeit meer en meer het besef dat er een verband bestaat tussen stiltebeleving en vredesactie. Misschien hoorde u in het journaal spreken over *silenceforpeace*, een nieuw vredesinitiatief — vorige maand drie dagen en twee nachten in het hart van Brussel op het Muntplein en volgende zaterdag op het Ladeuzeplein in Leuven — met als devies:

“een vredesinitiatief als antwoord op het tumult in de wereld en de hoog oplopende spanningen tussen mensen, volkeren en religies. Het initiatief – waar ook Waerbeke haar steun aan verleent – wil stilte een plaats geven in het publieke debat. De politiek biedt ‘externe’ oplossingen. Verlangzamen en de stilte omarmen maken ‘innerlijke’ oplossingen mogelijk. Een combinatie van beide is nodig. De taal van de stilte overstijgt alle gemeenschappen, culturen en religies.”

Het thema ‘stilte in de stad’ appeleert niet alleen aan milieu- en natuurorganisaties, gezondheids- en welzijnsinstellingen of onderwijsorganisaties, ook tal van levensbeschouwelijke initiatieven in Gent gebaseerd op de verschillende grote wereldtradities voelen zich aangesproken als het over stilte gaat. Stilte is een *common ground* die mensen over de toenemende diversiteit heen met elkaar kan verbinden, ook (en vooral) in onze steden.

In die zin is het betekenisvol dat u als schepen van milieu met plannen rond ‘stedelijke rustpunten’ ook betrokken bent bij vredesactie. Het strekt tot aanbeveling om die beide invalshoeken waarover u alvast beschikt – ook in de communicatie – met elkaar te verbinden. Dat geeft zuurstof en inspiratie aan de stad.

Zodadelijk gaan we met een begeleider van Trage Wegen op stap door de binnenstad, voor een eerste verkenning langs enkele karakteristieke rustpunten. Daarna sluiten we aan bij de andere deelnemers aan de Waerbeke Conferentie die ons opwachten in het Sint-Barbaracollege.

Waerbeke heeft er dit jaar voor gekozen om – anders dan de vorige jaren – iets meer experimenteel te werk te gaan en het initiatief en de creativiteit voor een groot gedeelte bij de conferentiegangers zelf te leggen. In een zogenaamde *Open Space* zullen deelnemers eigen voorstellen en ideeën poneren en hierover in dialoog gaan met de andere deelnemers om tenslotte zo mogelijk vandaag al met elkaar te komen tot eerste afspraken voor vervolgacties.

Na de eerdere verkenningsronde met een kleinere groep in De Bourgoyen dit voorjaar zetten we vandaag een volgende stap in het dynamiseren van het thema ‘Stilte in de stad, hoe doen we dat?’ Met deze opeenvolgende meetings in Gent willen we als sociaal-culturele beweging een bijdrage leveren aan het uitbreiden van het stiltethema van het platteland naar de stad. We hopen dat de uitkomsten van al deze inspanningen ook uw beleid en het Vlaamse beleid positief zullen kunnen beïnvloeden en de maatschappelijke context helpen klaarmaken voor vernieuwende initiatieven op dit terrein.

Het is onze intentie om de Waerbeke Conferentie volgend jaar opnieuw in Gent te organiseren, om voort te bouwen op onze eerdere inspanningen en op wat u intussen beleidsmatig op gang zal hebben gebracht. We hopen dan ook dat u in de huidige begrotingsbesprekingen voldoende budgettaire ruimte zal weten te creëren om de waardevolle ambities voor uw stilte- en rustbeleid nog tijdens deze legislatuur voldoende duurzaam vorm te geven. De stedelijke context van Gent is rijp voor dit pionierswerk, waarmee u alvast andere steden in Vlaanderen voorgaat.

Ter afronding van deze ochtend, als dankbetuiging voor onze ontmoeting vandaag, overhandigen we u graag enkele boeken, die in onze beweging de laatste jaren tot stand zijn gekomen en u misschien dit najaar zullen weten te inspireren.

Meer in het bijzonder zijn we gelukkig om u vandaag een exemplaar te kunnen overhandigen van het nieuwe boek van de bekende Amerikaanse ecofilosofe Joanna Macy *'Actieve hoop. Hoe de chaos onder ogen zien zonder gek te worden'*. Het is de eerste publicatie onder het nieuwe uitgeverslabel Waerbeke die we dit najaar lanceren. Het boek wil een hart onder de riem zijn van al wie met transitie of de Grote Ommekeer begaan is. Het wil vooral een concrete steun zijn voor zij die actief betrokken zijn bij de transitie van een industriële groeimaatschappij naar een leven-ondersteunende samenleving. In het speciale voorwoord voor deze Nederlandstalige editie schrijven de auteurs:

"Actieve hoop vraagt ons niet om hoopvol te zijn, maar gaat eerder over het benoemen waar we op hopen, en het vervolgens ondernemen van actie om die richting uit te gaan."

Na het identificeren en vrijwaren van 'stedelijke rustpunten' zal blijken hoe u heel concreet een hefboom heeft gecreëerd voor een levendige, creatieve, verbindende stiltebeweging in uw stad.

Het is een privilege om in deze revolutionaire tijd te leven en verantwoordelijkheid op te kunnen nemen. Als er een leefbare wereld zal zijn voor zij die na ons komen, dan zal het zijn omdat wij de transitie hebben gemaakt.

We kijken er naar uit om samen met u in deze – in menig opzicht – voorbeeldige stad 'stedelijke rustpunten' als inspirerende 'monumenten van stilte' tot ontwikkeling te brengen.

Ik dank u.